

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$, an9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane

an 12 cor. $\frac{1}{4}$, an

6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:

odată 14 fil., a doua

oară 12 fil., a treia

oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirea” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Preparandia din Lugoj.

Am anunțat în numărul nostru trecut, vestea îmbucurătoare, că Ministrul de Culte și instrucție publică a conces deschiderea unei preparandii gr. cat. române de fete în Lugoj. Aveam de mai înainte cunoștință despre acest fapt înveselitor și acum ni se confirmă și în mod oficial.

Institutul împreună cu internat, ce se va deschide în 1 Septembrie a. c. va umplea un adânc simțit gol în instrucția noastră.

Se știe cu câte năcazuri au luptat școlile noastre primare, mai ales în vremea din urmă. Se știe, că tocmai vremile grele prin cari trecea instrucția noastră primară, au adus cu sine penzionarea multor învățători și astfel reducerea însemnată a personalului nostru didactic. Intre multele greutăți, cu cari s'a luptat instrucția noastră primară, lipsa învățătorilor a fost una dintre cele mai simțite în vremea din urmă.

Îmbunătățirea sortii învățătorilor și deosebita atenție ce s'a dat institutelor noastre pedagogice în timpul mai nou erau totatătea preludii ale unei schimbări în spre bine și pe acest teren. Preparandia de fete, ce se va deschide în Lugoj este și ea o garanță mai mult, un câștig real pentru înflorirea instrucției noastre primare. Acest institut va augmenta și el în curând numărul forțelor noastre didactice, și cunoscută fiind deosebita dibăcie și paciință a fetelor, ce se aplică pe cariera învățătorescă, putem spune de pe acum, fără esitare, că forțele, pe cari ni le va subministra acest institut vor fi din celea mai prețioase. Dar în afară de acest câștig, de ordin pur pedagogic, mai este încă unul tot așa de valoros, de ordin social-național.

Data fiind împrejurarea, că preparandia din Lugoj, va primi și eleve gr. orientale, numărul lor va fi din an în an tot mai mare. Astfel într'un deceniu avem deja câteva sute de învățătoare, cari își câștigă pâinea și își asigură existența vieții, îndeplinind în aceeași vreme o muncă nobilă și folositoare.

Se știe, că alte neamuri culte se îngrijesc neasămănat mai intensiv de educația generației feminine, deschizându-le tot mai multe terene de muncă și asigurându-le astfel și lor un rost de trai în lupta din ce în ce mai grea pentru existență. Chiar și în țara noastră sunt atâtea preparandii și școli superioare, câteva gimnazii de fete, deschizându-li-se chiar și porțile universității încă înainte de asta aproape cu două decenii.

E de prisos, să accentuăm, cât de mare e frecvența în aceste școli — ca d. e. în preparandiile de stat pentru fete — și chiar la universitate, încât sucrescența ia, une-ori, proporții îngrijorătoare.

La noi, trebuie să recunoaștem, s'a făcut puțin pentru a asigura fetelor noastre existență pe urma muncii lor. Cursul privat, pe care îl urmau înainte cu câți-va ani elevele preparandiale din Blaj s'a sistat; școli comerciale și industriale nu avem și astfel generațiile mai nouă ale fetelor noastre n'au avut posibilitatea de a-și asigura o carieră independentă.

Preparandia din Lugoj e un câștig îndoit: și sub raportul pedagogic și sub cel social-național.

Salutăm deci, cu toată cădura noul institut, ce va avea o misiune atât de mare și înălțătoare, și teli-cităm pe tinărul arhireu al Lugojului, care a reușit să ni-l dea, chiar la începutul activității Sale pastorale.

Adunarea dela Alba-Iulia.

— Vorbirile. Disolvarea adunării. —

— Dela trimisul nostru special. —

Adunarea ce s'a ținut Duminecă în 31 Maiu n. la Alba-Iulia, ne servește cu o nouă dovadă despre puterea de viață și iubirea de ordine a poporului românesc. Mii și mii de oameni, de pe valea Murășului, de pe Târnave, din întreg comitatul Albei-inferioare, bărbați și femei, tineri și bătrâni s'au grăbit să dea ascultare glasului de chemare al fruntașilor și să ia parte la adunare. Umbrele sînte ale strămoșilor din cetatea istorică a Bălgradului, vechea reședință a vlădicilor Români, de sigur, că planau asupra strănepoților, cari se încălzesc de aceleași ideale, ca și părinții lor. Veniau Români din toate părțile, cu fețele lor arse de soare și brăzdate de greul vieții, ca să-și unească glasul de protestare, cu al conducătorilor, și să asculte din gura lor cuvintele de îmbărbătare, de nădejde într'un viitor mai omenesc, mai fericit al neamului nostru. Cei peste opt mii de Români, cari au luat parte la adunare, ascultau cu pietate cuvintele însuflețite și limpezi ale deputaților noștri, dar fericirea n'a durat mult. Un glas strein, — al substitutului de primar al orașului Roska Miklós, — intrerupe pe oratorul nostru dr. Aurel Vlad, pe motiv, că se țin vorbiri agitatorice, declară adunarea de disolvată, și dr. Vlad, anunță poporului disolvarea adunării, rugându-l să meargă în ordine și liniște fiecare la ale sale. — Cu un nor negru de nemulțămire în suflete, se depărtează oamenii, în rând și frumos, căci e cunoscută doar firea blândă și paciința aproape fără margini a poporului nostru. — Dar să luăm lucrurile pe rând.

Deschiderea adunării.

Încă Duminecă înainte de amiază se vedeau pe piața Alba-Iuliei o mulțime de Români, cari au venit mai înainte cu trenul, ca să ia parte la adunare. Cătră unsprezece ore începe o ploaie, la început mai mărunță, apoi tot mai puternică și priveam cu oarecare nedumerire, spre cerul înorat, cuge-tându-ne, că poate aceasta va opri pe mulți de a veni la adunare. Dar Dumnezeu a ținut cu noi. Pe la 12 ore ploaia încetă, soarele strălucește înviorat par'că și el și deodată ni-s'au înseninat și sufletele noastre. Veniau Români din toate părțile, în frunte cu bravii lor conducători, având pe o tablă scrisă comuna de care se țin. Era un suflet

românesc întreaga piața mare a Bălgradului. După amiază, încep a înainta, către hotel „Europa”, unde avea să se țină adunarea, în sala cea mare. Cătră trei ore curtea hotelului era tixită. Indată s'a văzut, că sala otelului e prea mică, ca să poată cuprinde mulțimea imensă, ce a alergat la adunare. Se fac deci dispoziții, ca să se țină adunarea în curte. Se aduc mese pentru președinți, notari și reprezentanții presei. Sunt reprezentate aproape toate foile românești dela noi: „Românul” prin dl Eugen Goga, „Gazeta” prin dl V. Braniște, „Foaia Poporului” prin dl C. Sava, „Unirea” prin dl E. Tatar, „Minerva” prin dr. Ionel Pop, „Az Est” și „Magyar Távida”. O masă pusă la loc potrivit, servește ca tribună. La trei ore se ridică dr. Patița și spune, că ne-am adunat aici la stat. Patru ani sunt, de când ne-am întâlnit în acest loc, de atunci s'au făcut multe schimbări în afară, dar nici o schimbare nu s'a făcut în internul țării noastre. Ne-am adunat astăzi, ca să ne croim o soartă mai bună, să nu desperăm de viitorul neamului nostru, când vedem conștiința națională, ce a străbătut în inimile poporului român, dovadă și adunarea măreață de azi, când au grăbit atâtea mii ascultând de glasul conducătorilor. Citește apoi programa adunării:

1. Constituirea adunării,
2. Situația politică,
3. Legea electorală, și poporul românesc,
4. Dreptul limbii românești,
5. Situația economică a poporului românesc,
6. Organizarea partidului național român din comitatul Albei-inferioare.
7. Eventuale propuneri.

Propune apoi adunării, să aleagă de președinte pe dl Victor *Teculescu*, protopop gr. or. din loc, vicepreședinte: Laurențiu Pop, notari: Aurel Marcu, Tit Morar, Dr. C.

Velican, Enea Muntean, Zabarie Muntean, Dr. Atanasie Mârza, pe cari adunarea îi proclamă în mijlocul uralelor nesfârșite.

Se ivește pe tribună figura simpatică a protopopului V. *Teculescu*, care mulțumește în cuvinte calde pentru onoarea ce i-s'a dat, alegându-l de președinte, propune adunării, ca să se esmită o comisiune, care să invite la adunare pe iubiții noștri deputați. Comisia se compune din dnii: Dr. Victor Macaveiu, păr. Florian Rusan, Ioan Maior, protopop, Ioan Frâncu, Elie Magda, preotul Ursa, Circo, Dr. Ion Pop, Dr. C. Velican, Dr. Baltar, Dr. At. Mârza, Dr. Enea Muntean, Zah. Muntean, Dr. Patița jun. și proprietarul Nic. Florescu.

Sosirea deputaților.

După orele trei între aclamări asurzitoare sosesc deputații noștri: Dr. T. Mihályi, Dr. Alex. Vaida, Dr. St. C. Pop, V. Dâmian, Nic. Șerban și alți fruntași aleși ai neamului românesc, cari ocupă loc la masa prezidențială. Înainte de amiază, comitetul a ținut o conferință, hotărârile căreia încă nu s'au făcut cunoscute. Președintele V. *Teculescu*, urcând tribuna, mulțumește celor prezenți, că nebăgând în seamă osteneala, au venit la adunare în număr atât de frumos. Am venit la adunare să auzim din gura celor competenți, cum suntem, cum stăm și ce voim. Fraților, — continuă dl *Teculescu*, — imi vine să mă plec înaintea voastră, ca înaintea unui codru, plin de vieată, care crește, se desvoaltă, nu-i strică vremile rele și furtunile și după iarna ghețoasă, el strălucește din nou în toată mărețea puterii și sănătății lui. Mare și frumoasă și măreață va rămânea adunarea de azi, care va putea servi ca pildă de însuflețire pentru toți Români. Între bună rânduială am venit, tot așa să ne purtăm

și mai departe și în ordine să ne depărtăm apoi la ale noastre. Noi nu ne-am adunat aici ca să facem gălăgie; ne-am strâns azi la un loc, să ne îmbroșăm puterile, să ne încălzim inimile și să ne luminăm mințile. Noi nu vrem răul nimăru, noi nu suntem Samsoni, căci doar nici părinții noștri nu ne-au învățat la rău, tot ce vrem noi este ca să ne păstrăm limba noastră, ființa noastră, pentru aceste trăim, pentru aceste ne luptăm. Adunarea de azi se începe bine, frumos va decurge și cu cinste vom sfârși. Roagă apoi poporul, să asculte vorbirile în liniște fără întreruperi, și predă cuvântul dlui Teodor Mihali.

Dr. Teodor Mihali.

Cu vifor de aplauze e primit președintele clubului deputaților români dr. *Teodor Mihali*. Iși exprimă bucuria și mulțumitele sale, că atât de mulți au ascultat glasul de chemare al conducătorilor, aduce la cunoștința adunării că președintele partidului George Pop de Băsești, fiind împedat de a lua parte la adunare din motive sanitare, și-a trimis salutul său celor prezenți. Faptul, că s'au adunat românii în număr atât de mare la aceasta adunare, dovedește că au priceput vremile grele prin care trece monarhia și țeara noastră. Căci într'adevăr, în afară suntem încunjurați de dușmani, iar înlăuntru țeara sângerează de nemulțumiri. Și guvernul, care ar trebui să saneze aceste nemulțumiri, făcând destul justelor pretensiuni ale popoarelor, ca astfel fiind aceste indigeste și mulțumite, să fie gata să apere cu sângele și averea lor, țeara în timp de nevoie, acest guvern stă departe de a vindeca aceste răni. Guvernul actual nu asigură dreptul de egalitate și libertate. Trebuie astfel să ne spunem în adunări populare, ce voim și ce simțim. Comitetul național a cerut egală îndreptățire

FOIȚA.

Calea Luminii.

— Schiță. —

Cele dintâiu raze abia licărind alungară întunecul din cupeu și la lumina lampei mi-am zărit tovarășii de drum.

Cu ochii bulbucați, cu ceva așa de aspru în față, pururi gesticulând, bătrânul din colț adormi pe câteva clipe, ca în momentul următor se tresară, zguduit de oprirea bruscă a trenului.

„Scandal, mă rog, scandal, eu sunt om cu calitate, om cu știință, care mi-am sfârșit anii tinereții pe băncile școlii, care am trecut pe rând peste toate începând dela cetire până la cea mai înaltă filosofie, domnule, filosofie, înțelegeți mă rog, și sunt necesitat să-mi mănec vieța călătorind pe trenul miserabil pe care călătorul cult și fin se zrobește mai rău ca un căne...”

Domnul din fața bătrânului își ridică ochii plini de bunătațe și îngâna: „Ei, domnule, pentru noi e bine și așa numai să ajungem odată la țintă”. Copilița lui își tocni perinița de sub căpșorul mic, își ridică pe-o clipă ochii buni atât de buni și plini de suferință spre bătrân par'că i-ar fi zis „fie-ți milă de ochii aceștia buni și nevinovați, taci să se

poată odihni trupșorul acesta, floarea aceasta peste care a bătut vântul suferinței așa de repede”.

Dar bătrânul continuă: „Domnule, chiar bine că vii în capitală, o să vezi vieță domnule, înțelegeți mă rog vieță, modernă, frumoasă. Aici se fac planurile mari menite să creeze epoce noave, avânt nou, societate nouă, idei noue, idei moderne, înțelegeți”.

Și D.-V. de ce călătoriți în capitală? Mi-e bolnavă fetița domnule. Sunt sărac, oficiant la o baie de cărbuni, cu plată mică dar mi-au spus medicii că singura scăpare a copilitei e operația. Și-acum am venit. Mi-e dragă ca ochii, sărmana îi atât de bună și mâna tremurătoare mângăie fața palidă a copilitei. Privirile ei se luminau o clipă „Taticule, vină mai aproape, vină că-i așa de bine când te știu aici”. Nici nu se așează bine și domnul bătrân începu din nou:

„Toată societatea noastră de azi își așteaptă reformele mari. E un uriaș bolnav societatea. Clase de oameni mănecă vieța bietului țăran care rămâne dobitoc, fără cultură și fără lumină. Înțelegeți, mă rog? Rămâne fără cultură. Secolul nostru cere reforme noave, baze noave. Și ce crezi d-ta care e partidul care le va putea rezolvi toate? Hm?”

Bătrânul se ridică: „singur partidul social-democrat, adecă francmazonii sunt aceia cari curăță societatea de tot ce e fals, tot ce e fără bază de drept, înțelegeți mă

rog, fără bază de drept! Ca mâne vom pleca și vom învinge d-le. Ne trebuie însă oameni, aliați, pretini, frați, cari se ne înțelegă și să lupte cu desinteres pentru cauza noastră mare. Drept că pe noi nu ne poate înțelege ori-ce om profan, trebuie minte, d-le, minte”.

Tovarășul lui incremeni. Și-o ură groznică i-se trezi în suflet. De-ar fi putut ar fi eșit din cupeu cu copilă cu tot, ar fi eșit s'ar fi dus să nu mai vadă ochii aceia bulbucați, pathosul de demagog, să nu mai vadă pe bătrânul acesta nebun și fără Dumnezeu! Dar n'a zis nimic. Ar fi trebuit să strige cu putere, din tot sufletul.

„Domnule, d-ta ești minciuna veacului, care bați la sufletele curate să le zdrobești! Se taci! Minciuna ta îmi zdrobește sufletul. Comoara mea. Și... aici însă se opri, aruncă o privire spre fetiță și o lacrimă i-se ivi în ochi.

Bătrânul continuă: Sunt în orașul D.-V. francmazoni?! Ei detronătorii lui Hristos, ei adevărul, ei cari vor șterge din cartea lumii o veche superstiție: credința în Dumnezeu. Uite d-le, am bani și te ajut și pe d-ta dacă voești să intri în rândul nostru!

Copilița a tresărit. Ochii plini de bunătațe se umplură de spaimă „Tată, vină tată dragă mai aproape căci mi-e frică...”

Tovarășul de drum al bătrânului abia acum se trezi din reveria în care căzu mai înainte. A auzit abia ultimele cuvinte dar a înțeles totul și cum a văzut pe bătrânul

pentru toate popoarele din patrie. Când guvernul a voit să facă pace cu noi, am primit invitarea, am pertractat timp îndelungat, dar din vina guvernului pactul, precum e cunoscut tuturor, a eşuat, căci cei dela cârma ţerii, n'au voit să asigure prin legi, drepturile noastre. Ori-cine vede, că fac rău politicianii maghiari, când nu voesc să recunoască pretensiunile noastre, căci doar avem interese comune, cari ne îndeamnă şi silesc să lucrăm şi să trăim în bună armonie. Ei caută pretenie în afară, pe când la ei acasă nu se pot înţelege cu popoarele conlocuitoare. Cum va putea trăi, un om în pace cu streinii, când nici tu cei din o casă cu el nu e în stare să poată trăi bine? S'au spus motivele eşuării tratativelor de pace. Românii au aşteptat, ca în temelul puterii şi al numărului lor, guvernul să le asigure, 60—70 cercuri electorale, dreptul limbii româneşti în şcoale, se înceteze cu nesfârşitele şicane şi persecutări pe terenul administraţiei şi justiţiei. Se fie oficiali, cari se înţeleg cu poporul în limba lui şi să nu fie stânjenit şi lovit în sentimentele lui cele mai sfinte. Credeam, că va recunoaşte guvernul aceste pretensiuni juste şi le va implini, dar durere, guvernul nu a luat în socotintă aceste plângeri drepte. Situaţia economică a ţerii este deplorabilă, e aproape catastrofală. Poporul n'are ce munci, n'are de unde să câştige, ba nu are nici ce mânca. Guvernul ar trebui să se îngrijească de soarta amară a poporului şi să o uşureze. Şi când am cerut dela guvern mână de ajutor, ni-s'a răspuns, că nu au bani. Dar în acelaş timp, au avut bani, ca să speseze vre-o treizeci de milioane pentru colonizări, un lucru fără de folos,

sunând la bani, a simţit de-odată o tremurătură, apoi ca o ameţală, dar s'a trezit repede.

„Să taci d-le, să taci că nu va fi bine. Să-ţi pui aramă că-ţi-o împrăştiu. Şi-a întors repede privirile spre copilă:

— Dragă, spune-i domnului, că noi am crezut în Dumnezeu, credem şi-acum, așa-i dragă; ştii Isus Hristos pe care l-au respingit Jidovii în Vinerea mare, l-au pironit pe cruce şi sângele Lui cel sfânt, a curs în părăiaşe mici dar s'a făcut rău şi mare, care a cuprins întreagă omenimea şi a început lumea să cânte o cântare nouă, cântarea Iovierii.

— Taticule dragă! îngână copilă.

El e acela, care dă mării glas, pădurilor cântec, bătrânilor tărie şi omului nădejde şi copiilor mici bolnavi sănătate dragă! Să ne rugăm încet un Tatăl Nostru, amândoi dragă, aici așa încet-încet.

Bătrânul a ieşit. Şi la proxima gară s'a coborât. S'a pierdut în mantia nopţii ca o umbră. A înţeles poate atunci, că viaţa pentru el e un nimic, o luptă pentru nimica. Şi va fi rămas poate şi mai departe pe calea greşită sau se va fi reintors spre calea cea bună şi adevărată.

Cine ştie!

În cupeu s'a stins lumina. Copilă dărmă. Şi-n liniştea ce domnea se auzia lin şi domol: „Doamne, de mi-o iei eu ştiu că Tu vrei, fie Doamne voia Ta. Tu toate le ştii şi le faci cum ştii Tu mai bine.“

O. Vidu.

chiar şi pentru elementul maghiar. Ce urmează acum, din aceasta stare critică economică? Urmează aceea, că poporul silit de năcazuri şi foamă, îşi cearcă norocul şi o soarte mai bună în alte ţeri, emigrează. Şi nu se poate opri nefericirea aceasta prin jendarmi, căci foamea e mare doamnă şi îi sileşte pe oameni, să emigreze pe ascuns şi prin locuri ascunse, rămânând astfel ţeara, fără braţe muncitoare şi fără braţe, cari s'o apere în timp de nevoie. Iar o ţară numai până atunci poate exista, până-când are braţe puternice.

Ne acuză pe Români de iredentism, ne prezintă ca pe nişte oameni antidinastici, chiar panslavi. Respingem cu indignare aceste acuze deşerte şi fără de temelie. Patriotismul nostru, loialitatea poporului român, e limpede, e curată ca aurul. Nu ne înveţe nimenia pe noi patriotism, căci noi îl cunoaştem şi în teorie şi în viaţă, şi am dat dovezi la lume de credinţa noastră.

Hotărârile, cari se vor aduce să le executăm, uniţi în cugete şi simţiri. Se fim încălziţi de acelaşi gând sfânt, de fericirea şi libertatea poporului român.

Vorbirea d-lui Teodor Mihali, pe care am dat-o mai sus într'un scurt rezumat, a încălzit inimile miilor de ascultători, cari aplaudau pe orator, prin urale, ce numai voiau să înceteze.

Di preşedinte V. Teculescu, dă apoi cuvântul d-lui

Dr. Alexandru Vajda.

Slab este glasul meu fraţilor, ca să poată străbate la urechile fiecăruia dintre voi, cari aţi alergat atâtea mii, ca se fiţi de faţă la această adunare. Nu trebuie însă, ca să străbată glasul, că străbate sufletul meu la sufletele voastre, doar mai mare e căldura inimilor, decât căldura zilei mănoase de astăzi. Căldura inimilor noastre ne încălzeşte şi ne dă puteri la luptă, de câte-ori venim în mijlocul vostru. Mai cu seamă Bălgradul, acest oraş istoric asupra căruia pluteşte amintirea atâtor bărbaţi, cari s'au jertfit pentru binele generaţiilor următoare, ne face să fim pătrunşi în aceste clipe de sentimentele sfinte, cari le avem, când intrăm în sfânta biserică. Sunt zece ani, de când am desfăşurat aici steagul activităţii. Cei slabi de credinţă vor crede poate, că lupta noastră de zece ani a fost zadarnică. Nu e însă așa, căci sămânţa aruncată în cei zece ani, plini de frământări, a căzut în pământ roditor; dovadă şi adunarea de astăzi, când aţi venit în număr așa de mare. Aţi văzut, ce întorsătură a urmat după răsboaiele din Balcani. Cercurile conducătoare ale monarhiei şi-au dat seama, că trebuie create alte stări pentru popoarele acesteia, cari sunt învecinate de neamuri de acelaşi sânge şi aceeaşi lege. Şi e firesc doară, ca fraţi ajunşi la o soarte mai bună se jelească, pe cei-ce n'au ajuns la soarta lor. Ştiţi, că stăpânitorii noştri ne-au îmbiat cu pace. Mulţi s'au temut atunci, că vom trada cauza sfântă a neamului şi şopteau în taină, că ne vom da vânduţi lui Tisza. Dar precum ştiţi, aceste s'au dovedit de minciuni. Avem doar un singur drept şi o singură datorinţă, se apărăm şi să susţinem drepturile neamului nostru. Dela împlinirea acestei datorii, nu ne poate abate cu nimic, nici cu fişpanate, şi aite funcţiuni de aceste. Guvernul însă nu s'a apropiat de noi cu gânduri

sincere. Noi voim să ne dezvoltăm liber în pământul strămoşesc. Ce a făcut guvernul pentru noi? Ne-a dat o lege electorală, care poartă în sine germenii de nimicire, pentru cei-ce au făcut-o. Ne-a pus după cap, legea de presă, care a adus foile ungureşti acolo, unde ale noastre de mult au ajuns. Pe noi ne acuză că suntem agitatori, pe când noi nu propovăduim altceva, decât evangelia iubirii de patrie. Aminteşte apoi cazul cu Dubiskovici zicând, că prin aceasta a voit, să ne compromită ca şi când numai grofii ar fi fideli. În anul 1905 am avut 16 mandate. Acum, am ajuns abia cinci deputaţi în parlament şi acum au stat de vorbă cu noi şi au recunoscut, că suntem reprezentanţii adevăraţi ai lor celor trei milioane şi jumătate de români. Dar, chiar şi atunci când n'am avea nici un deputat, vor fi siliţi să stea de vorbă cu noi, căci e aici poporul. Se luptăm deci cu tărie pentru câştigarea drepturilor şi după-cum vom lupta, așa să ne ajute Dumnezeu!

Vorbirea presărată cu multe observări pişcătoare a dlui dr. Vajda a aprins focul însufleţirii în inimile ascultătorilor, cari adeveseori îl întrerupeau prin aprobările lor. — Urmează

Dr. Aurel Vlad.

De zece ani se agită necontentit pentru legea electorală. În sfârşit s'a făcut legea, dar legea nouă electorală e o curată batjocură; căci în urma acesteia pierdeam şi ceea ce aveam. Ce soarte a avut Turcia, care nu respecta drepturile creştinilor? Greşesc mult aceia, cari nu dau teren de manifestare poporului Român. Aduce apoi exemple, comitatul Albei-inf. unde din 4 cercuri numai unul e românesc. Comitatul Hunedoarei, cu 80% Români şi peste 50% alegători alege 5 deputaţi, mai înainte şase, din contră în cercul Braşovului, unde nu sunt Români s'au înmulţit cercurile. Comitatul Turda-Arieş cu 80% Români şi cu alegători Români în majoritate, nu are nici un cerc românesc. Dreptul de vot e drept mare şi în acesta suntem noi scurtaţi. De mult suntem purtaţi de azi pe mâne, dar să ştie, că cu minciuna poţi prânzi, dar nu poţi cina...

În momentul acesta s'a prezentat căpitanul oraşului şi prezentându-se cătră adunare a întrebat: „Cine e preşedinte?“ Prezentându-i-se în această calitate protopopul Teculescu, căpitanul oraşului a zis următoarele: „Jandarmii mi-au adus la cunoştinţă, că aici se ţin cuvântări agitatorice, vă atrag atenţiunea, că la caz, când şi mai departe se vor ţinea astfel de vorbiri, disolv adunarea“. În urma căreia, preşedintele şi cei din jurul lui, au întrebat, cine a vorbit agitatoric? Fără de a mai răspunde căpitanul, a venit substitutul de primar Roska Miklós şi a zis următoarele: Mie, ca primarului substituit, mi-a raportat locotenentul de jandarmi, că aici ţineţi cuvântări agitatorice şi m'a rugat, să disolv adunarea, căci altcum o va disolva el“. În decursul acestor dialoguri nu a vorbit dintre oratori nimeni. Protopopul Teculescu la aceasta, provocându-se la forţa majoră, a închis adunarea şi a provocat oamenii să se împartă în linişte, ceea ce s'a şi întâmplat.

Se observă, că reprezentantul poliţiei nu a făcut nici o excepţie contra vorbirilor.

Dnii dr. Iuliu Maniu, protopopul Teculescu, dr. Marcia şi dr. Pop, advocaţi, în-

dată după adunare au făcut protest la poliție, la ministrul prezident și la ministrul de interne cu următoarea telegramă:

„Vă aducem respectuos la cunoștință, că adunarea populară constatătoare din opt mii de oameni, convocată la alba-Iulia a fost dizolvată de jandarmărie fără de nici un motiv cu încunjurarea provocării legale prealabile, neridicându-se din partea factorului polițenesc prezent împotriva cuvântărilor rostite nici o excepție. La înfăptuirea acestei ilegalități, primarul substituit a stat întru ajutorul jandarmăriei, iar jandarmii au lovit pe mai mulți cetățeni, cari se împrăștiu în liniște. Protestând împotriva acestei proceduri violente, ilegale și revoltătoare, rugăm să fie pedepsite organele, cari au procedat incorect“.

Așa apoi ne-am depărtat cu toții în liniște și ordine, ca niște oameni pașnici ce suntem.

Seara ne-am revăzut la concert.

Dna Triteanu îmbrăcată în costum de pădurească și dnii Rădulescu și Ipnel Crișan au încântat publicul prin prestațiunile lor excelente.

Ancheta ziarului „Reichspost“. Declarațiile P. S. Episcop HOSSU.

În numărul său de Rusale, fruntașul organ social-creștin „Reichspost“ reproduce scrisorile mai multor politicieni și persoane marcante din Ungaria, în cauza reînnoirii pactului cu Austria. Își pun părerile între alții contele Iuliu Andrassy, dr. Alexandru Erdélyi, dissident din partidul muncii, contele Károlyi, șeful partidului independist, baronul Dániel Gábor, viceprezident al partidului muncii, Preasf. Sa episcopul Gherlei, dr. Vasile Hossu etc.

Răspunsurile în aceasta cestiune sunt date, mai mult ori mai puțin, în consonanță cu principiile ce le reprezintă respectivul politician.

Bine înțeles, că în legătură au fost atinse și alte teme de actualitate, așa: cestiunea votului universal (dep. dr. A. Erdélyi), iar episcopul Hossu stăruiește asupra raporturilor Românilor față cu guvernul Tisza.

Ne face o plăcere — putem zice și mai mult! — să reproducem în extras părțile mai marcante ale răspunsului episcopului Gherlei.

Rezolvirea netedă a pactului economic cu Austria, care trebuie reînnoit la 1917, — așa începe P. S. episcopul Hossu — atârână în primul rând dela grația Provedinței, carea să ne dea după anii aceștia de criză, ani cu seceriș bun și cu bunăstare. Indestulirea economică face pe oameni mai dispuși spre concilianță. Totuși, o politică întru adevăr bine chibzuită nu va aștepta totul dela Provedința cerească. Din parte-și, tre-

buie să facă tot ce e cu putință, ca poporul prin destoinicia sa culturală și economică, prin o administrație dreaptă, prin o justiție imparțială, prin raporturi de proprietate sănătoase să fie în stare a suporta vitregimea sorții...

Prima condiție a unei rezolvări norocoase a pactului economic cu Austria este și rămâne deci, pe lângă o Provedință binevoitoare, o politică a guvernului pentru popor, o mulțămire a popoarelor statului.

„Când se vorbește deci despre popoare mulțămite, se poate înțelege numai mulțămirea culturală și economică a lor. Un popor desrădăcinat din propria sa cultură, din terenul propriei sale individualități, nu se poate desvolta nici economicște“. Națiunea politică, unitară-ungară, niciodată nu e permis să se avânte până la o unitate etnică și lingvistică. Pentru-că cultura este numai aceea ce se desvoaltă liber, din sufletul poporului. Popoare, cari slujesc numai ca umplătură de tun (Kanonfutter) pentru o cultură impusă, siluită, sunt, în partea cea mai mare, pierdute nu numai pentru sine, ci și pentru stat.

„Intenția bună a contelui Tisza, de a încerca o împăcure cu naționalitățile, a aflat un simpatie resunet la noi episcopii, cari salutăm cu bucurie orice pas ce duce la înțelegere și la pace. Câtă vreme însă instituțiile statului, precum sunt și unele dispoziții ale noiei legi electorale, pot fi în terpretate în așa chip, cât scopul final al politicei ungare de naționalități se pară a fi nu unitatea politică a statului — ceea ce toți o recunosc ca îndreptătită — ci forțarea unei unități etnice, atâta vreme se poate pricepe indispoziția și neîncrederea fruntașilor politici români, carea, durere, a dus la întreruperea pertractărilor cu Tisza. Cu deosebire examenul prescris prin noua lege electorală, spre a dovedi știința scrisului și a cetitului, ca o recerință a îndreptăririi la vot, poate fi folosit din partea reiei voințe a organelor subalterne, spre a periclita în totdeauna drepturile politice ale cetățenilor de naționalitate românească“.

„Dacă e vorba deci de împăcare, atunci ambe părțile trebuie să elimineze tot ceea ce ar putea nutri sentimentul discordiei“.

Maghiarii, ca mai tari, trebuie să inaugureze cursul păcii pe toate terenele vieții publice și și în presa lor, iar atunci și românii din Ungaria au datorință se ocolească ceea ce ar da prilej la neînțelegeri. Pe aceasta bază poate fi asigurat viitorul țării și al monarhiei.

Aceste sunt părerile episcopului Hossu. Neamul românesc e recunoscător P. S. Sale episcopului Gherlei, pentru cuvintele aceste potrivite să arete de nou lumii, că cine are răspunderea pentru stările nefrești din țara noastră.

Corespondență.

Examenle la școlile noastre din Câmpeni și Bistra. Deprinderi sufletești pentru preoți; nodul de primăvară și adunarea învățătorilor.

Munții noștri apuseni, cari au dat neamului o mulțime de eroi și bărbați luminați, precum în trecut așa și în prezent și învenitor, sunt leagănul fiilor bravi, leagănul bărbaților desinteresăți, cari muncesc din greu la înflorirea neamului românesc.

Impresia bună a comisariului consistorial arhiepiscopesc din Blaj ce și-a câștigat-o cu ocaziunea examenelor școlare din munții apuseni; mulțămirea Dsale cu progresul făcut în școlile noastre, m'a ambiționat într'atâta încât într'un extaz de bucurie am exclamat: „mulțămită lui Dumnezeu, că sunt născut în munții apuseni“.

Di profesor P. On. Alexiu Viciu în cuvântarea Dsale către poporul din Câmpeni a făcut asemănare între moșii din munții apuseni și Curcanii din 1877, cari au luptat cu vitejie pentru independența României și cărora după cum spune marele poet Alexandru în poezia „Peneș Curcanul“:

„Ne dase nume de curcani,

— Un hătru bun de glume —

Noi am schimbat lângă balcani

Porecla în renume“.

le dase nume de „Curcani“ numai din glumă, dar gluma aceasta fu schimbată în renume; așa că azi nu numai Curcanii din țară să fălesc cu numele de Curcani, ci și întreagă suflarea românească amintește cu sfințenie și admirație numele Curcanilor viteji. Astfel și moșii sau mocanii, cari sunt porecliți așa, din glumă sau chiar din batjocură, prin inteligența lor, prin jertfa ce o aduc pentru școli; își schimbă porecla în renume.

Examenul din Câmpeni ținut în 18 Maiu, și care a succes foarte bine din toate punctele de vedere, mă constrânde să fiu cu admirație și stimă către bravii Conducători M. On. Petru Simu, preotul și St. Patricie Pallade, învățătorul Câmpenarilor; și tot odată cu mare încredere în isbânda noastră culturală. Dea cerul ca la toate școlile noastre să fie numai așa progres, ca la școala gr-cat. din Câmpeni.

Cu mare satisfacție sufletească, între acordurile dulci ale cântecului „Latina gintă“, părăsim Câmpenii și ne îndreptăm în josul Arieșului spre comuna vlădicului Aron: Bistra. Comuna Bistra, care este situată pe 7 coline ca cetatea eternă Roma în zilele de 19, 20 și 21 Maiu ne-a dat prilej de multă hrană sufletească și momente înălțătoare,

Munca uriașă ce o îndeplinesc preoții Laurențiu Nicoară, Romul Marcu, și învățătorii Iuliu Coroiu, Aurel Micu și Letiția Bugner pune în respect pe orice bărbat oțelit de muncă în ogorul neamului nostru. Multele feluri de reuniuni, „reuniune mariană de femei“, „reuniune de înmormântare“,

Pentru ceice fumează țigarete și cu considerare la sănătatea lor, spesează bucuros la zi cu câțiva fileri mai mult, este cea mai bună, dar și cea mai scumpă foia

„Modiano“ Club Specialite.

La recomandarea medicală atât foia, cât și tuburile sunt neimprimite, dar în lăuntru ie la ambele semnul numelui fabricantului S. J. Modiano

„reuniun de cântări“, orhestră, Magazin de bucate, Magazin de lemne sunt tot atâtea acte vrednice de laudă.

În 19 Maiu înainte de amiază s'a ținut examenul școlar, care de asemenea ca și cei din Câmpeni a mulțămît pe deplin chiar și pe cei mai pretenzivi. Imi vine în minte întâmplarea lui Xenofon cu Socrate; cest dia urmă întâlni odată pe Xenofon și-l întreabă: „Ști unde să cresc tineri bravi? vino de învață!“

Astfel putem zice și noi despre învățătorii din Bistra. „Știți unde să cresc școlarii bravi? mergeți la Bistra și învățați!“

Expoziția frumoasă făcută de învățători ne pune în uimire.

Primiți harnici preoți și învățători din Bistra admirația, mulțămirea și dragostea noastră a celor ce am fost de față la rodul muncii voastre.

După amiază urmează deprinderile sufletesti pentru preoți și țin până în 20 Maiu seara la 9 ore.

Predicile documentate ale părintelui spiritual Ștefan Roșianu din Blaj ne-au răpit cu totul dela grijile lumii și ne-au dat meditațiuni la cele sacre, pentruce fi aducem fierbinte mulțămîtă, implorându-i dela Bunul Dumnezeu sănătate deplină, să poată continua cu fruct opera măreață.

În 21 Maiu a. m. s'a ținut sinodul preoțesc și adunarea învățătorilor.

S'a celebrat s. Liturghie de toți preoții tractuali și s'a ridicat părăstaș pentru vlădica Aron și Alexandru Sterca Șuluțiu.

S'a felicitat Excelenția Sa mitropolitul Mihályi din prilejul aniversării zilei nașterii.

S'au luat hotărîri frumoase împotriva beuturii. Părintele protopop deși bătrân de ani totuș cu bărbăție și termeni energici propune soluții contra abuzului cu beutura.

Învățătorii hotărăsc excursiunile școlare în comune, emulările și peste tot cultivarea sportului și la pruncii de școală.

Nu pot să nu amintesc prelegerile practice, ce le-au ținut poporului dl învățător Marian Sas, despre buruene și valorizarea lor, instruând poporul cum ar putea agonisi bani chiar și din buruienile nefolositoare.

Iar a doua prelegere a fost a părintelui Todorescu din Feneș, punându-ne înaintea ochilor frumoasa Primăvară cu toate comorile și foloasele ei, felul și modul cum a știut Dsa să-și desfășure tema, ne-a încântat pe toți.

După aceste conveniri, recreați sufleteste și deplini mulțămîți de toate, ne-am împărțiat pe la vetrele noastre, ducând în sufletele noastre amintiri plăcute, sfinte, neșterse și convingeri noi de puterea de viață și de inteligența oamenilor noștri din munți.

Longin Corcheș,
preot.

Reviste.

Răscoala din Albania. Situația de tot critică din Albania a reclamat, ca guvernul de acolo să ceară cât mai grabnic decisiunile diplomației europene. Cu ajutorul pașei Turkan guvernul albanez a cerut marilor puteri să trimită la Durazzo câteva din trupele internaționale sta-

ționate la Scutari. Puterile mari au răspuns că cererea guvernului albanez va forma obiect de discuție și vor hotărî asupra lui. În Tirana comisiunea internațională a pertractat mult cu răsculații, dar n'au ajuns încă la înțelegere și foarte probabil că nu vor cădea de acord. Răsculații cu ori ce preț voesc delaturarea principelui Wilhelm. Întru cât puterile nu se vor învoi ca pacea în Durazzo să asigure prin trupe internaționale, Italia și Austro-Ungaria vor fi silite să întrevină ele să facă pace.

Pașa Essad a fost primit în audiință de San Giuliano și convorbind mai bine de trei ore, Essad a declarat, ca și secretarului Bianheri, că el nu se simte vinovat și că singur ofițerii olandezi l'au învinovățit că ar fi șeful conjurațiunii din Durazzo.

Mohamedanii din Scutari încă nu vreau să-și ofere serviciul de arme prințului Wilhelm și au și declarat, că pentru ajutorarea lui ei nu vor lupta în viitor.

Pașa Turkan a cerut deja dela San Giuliano să trimită la Durazzo 500 ostași, cari să susțină ordinea și pacea în Durazzo. Principele Wilhelm, după cea mai nouă stare, încă va face o călătorie pe la curțile domnitoare, cerându-le ajutorul și intervenția. Guvernul Vienei e și învoit să dea ajutor.

Se svonește, că răsculații și-au început înaintarea către Durazzo. Naile italiene încă au sosit din Brindisi și s'au postat aproape de Durazzo. Europeanii, cari se află în Durazzo se pregătesc să se reîntoarcă acasă cu ori ce preț.

Catastrofa vaporului „Empress of Ireland“. Asemenea catastrofa ca cea îndurată de „Titanic“-ul izbit în muntele de gheață, s'a întâmplat cu vaporul „Empress of Ireland“. Vineri noaptea la orele 2 acest vapor s'a ciocnit cu vaporul norvegian „Storstad“. Ciocnirea a fost așa de cumplită, încât Empress s'a și cufundat total după zece minute. Ambele vapoare perurgeau riul Sf. Laurențiu — America de nord — și la o distanță de 180 m. de Onebec, între Rimanski și Mustan, în urma unei cețe de tot dese ce s'a lăsat dealungul riului și a întunecimii din noapte, ciocnirea a fost inevitabilă. Date amănunțite încă nu sunt. După cât se știe până în prezent, au fost scăpați 355 persoane, iar numărul celor morți se urcă la 1032. Din cei cari au fost scăpați cei mai mulți au devenit isterici.

Președintele Poincaré, prin o telegramă adresată regelui George al Angliei, în numele întregului popor francez își exprimă condolențele.

Diverse.

Constelațiunea în luna lui Iunie. După observatorul din Caloceia în decursul lunii Iunie, pe la orele 10 din noapte, constelațiunea „Coroana“ e chiar în meridian, aproape de zenit. Sub aceasta binișor și puțin spre răsărit se poate observa Scorpiunul cu steaua principală Antares de culoare galbină roșietică. Dela Coroană spre vest la înălțime destul de sus strălucește Arcturus, iar sub acesta se vede Spica. Spre vest observăm Leul a cărui stea principală Regulus se află chiar deasupra orizontului. Dela zenit spre nord-vest se vede Ursa-mare. Dela Coroană spre est se vede Hercule și Wega, o stea lucitoare. Spre nord-est se ridică Lebeda.

Mercur în cursul lunii este stea de seară. Mai bine se poate vedea la mijlocul lunii. Apune numai după 10 ore. În 24 Iunie se află la 24° de Lună în direcție sudică.

Asemeni stea de seară e Venus, care apune cam pe la 10 ore. În 25 Iunie e foarte aproape de Lună.

Mars se află puțin spre vest dela Regulus. Apune cam pe la 11 ore. În 27 Iunie e foarte aproape de lună și încă în partea de sus.

Iupiter răsare la orele 11 se vede până către ziuă în tot decursul lunii Iunie. În 12 e aproape de lună.

Saturnus se află în direcția pământului. Nu se poate observa.

Bani romani. În Deva și jur s'a descărcat o ploaie torențială, care spălând vârfurile munților din apropierea orașului, povoiul a adus cu sine mai mulți bani de pe vremea Romanilor. Copiii după ce tempestatea s'a potolit au ieșit pe strade și au cules banii. Probabil că ploaia i-a scos la lumina zilei de pe înălțimi, căci săpăturile anume făcute mai târziu n'au avut rezultat.

Din isprăvile sufragetelor. Sufragetele nu mai voiesc să înceteze cu demonstrațiile. În zilele trecute au intrat în catedrala Westminster, înțonând un cântec religios cu următorul text: „Îndură-te Doamne de dna Pankhurst.“ Servitorii bisericii și poliția au încercat să îndepărteze pe sufragete din biserică, provocând un șgomot asurzitor. În acelaș timp fiica dnei Pankhurst, a organizat în partea de vest a orașului un cortegiu ciudat. Câteva sute de sufragete legate în lanțuri perurgeau străzile. Polițiștii numai cu mare năcaz au putut desface lanțurile. — Dsoara Pankhurst a fost arestată.

Călduri mari. Din New-York se anunță că peste oraș a trecut un val de căldură care a produs năbușeală de 40—50 grade, temperatură nemai pomenită de 30 ani încoace. Din cauza acestei călduri mai multe persoane au murit, altele s'au îmbolnăvit grav de insolatie.

Mulțămîta publică. Mult stimata doamnă Văd. Emilia Dr. Rațiu din Sibiiu, soția regretatului prezident al partidului național, a binevoit a dărui bisericii din filia Cisnădie un Mineiu în 12 volume. Primească generoasa donatoare pentru prețiosul dar sincerele mulțămite și viile noastre recunoștințe. În numele curatoratului bisericesc: Ioan Orosz, preot în Sadu, administratorul filiei Cisnădie.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Numărul locuitorilor, după conscrierea oficioasă din 1910, era 459. Dintre aceștia 444 gr. cat. tot atâta Români. 14 Izraeliți, cari se mărturisau toți Nemți 1 rom. cat. de naționalitate Ungur. A scrie și ceti știau 77; ungurește 10. Locuiau toți în 99 case, afară de una, toate de lemn. Hotarul comunei 1278 jugh.

După conscrierea preotului din 15 April 1913 erau 481 gr. cat. și 13 Evrei.

Incât privește numele Românilor sunt nume ca: Rad, Ivanciuc, Munteanu, Hotea, Pop, Tiodar, Keresztény, Beliu, Fucec, Birlea, Mănăilă, Balea, Ciple, Fuior, Rednic, Bode, Florea, Frățilă, Petrovan, Zsurzs, Todoran, Godsă, Rișe, Tămași, Căbur, Beliu, Ardeleanu, Burg.

Familia Ivanciuc și Rad are mai mulți reprezentanți. Mai mulți membrii în familie are: Fuior Petru anume 11, Pop George 10, Ivanciuc Ștefan 10, Birlea Vasilie 10, Rednic Vasilie a Ilenei 10; apoi: Tiodar Ion 9, Ivanciuc Iuon alui Simion 9, Mănăilă Ioan 9, Birlea Petru alui Toaderu Ilenei 9, Rad Ioan I. Petru lui Pavel 9.

La depărtare de 4 klm. de Cornești, pe Coseu în sus, este satul:

Călinești—Felsőkálinalva.

Când am plecat din Cornești, s'au luat după noi o mulțime de copii. Au fugit într'una după trăsura vre-o 3 klm., când ținându-se de ele, când lăsându-se. Zicându-le să se oprească, căci se vor îmbolnăvi, o fetiță răspunde «numai pită să fie nu ne îmbolnăvim noi», aceasta o repetează cu toții în cor. Un copil adauge: «Numai să avem chiar și pietrii să roadem, nu ne va fi nimic».

Spre Călinești e pământul mai steril, sunt tufișe până lângă drum. În sat sunt trei porți triumfale. Prima fără steag, fără inscripție. A doua cu 2 steaguri, cu tricolorul patriei, fără inscripție. A 3-a lângă biserică cu 2 steaguri în colorile patriei, 2 ștergare albe și un steag, năframă roșie, ca la nunți. Bineventează Ioan Jurca, jude on. de tablă în Timișoara, de origine din Călinești. Incepe ungurește, continuând apoi românește. Preasfinția Sa încă îi răspunde la fel.

Biserica e în un vârf de deal, de unde ai o privești foarte frumoasă. Lemnele de stejar, cioplite frumos sunt așezate foarte bine la olaltă, ca cleite. E făcută în 1784. Acoperișul e mai nou, bun. Interiorul ei e ca în celelalte. Sunt icoane vechi frumoase. Sunt însă și cununi cu inscripții ungurești. Apoi sub pod un steag în colorile patriei, care se zice, că l-a lăsat Jurca, de suvenire, ca o fală pentru sat, când a fost ales deputat.

După rugăciunile dela litie, mergem la casa preotului, care e pe o ulicioară aproape neaccesibilă pentru trăsuri și în o bună depărtare dela biserică. Par'că anume au făcut în multe locuri, casele parohiale, cât se poate de departe de biserică. Cătră seară Rs. Fabian cu preotul Hotea din Săliște, luând și pe clericul Ion

Andron, un bun cântăreț, au mers la preotul din Cornești, unde au petrecut noaptea.

13 Iulie—Sâmbătă.

După sf. liturghie, la care a predicat Preasfinția Sa, la sărutarea crucii s'au prezentat 768. Preasfinția Sa a vizitat biserica din partea satului numită: Căieni. Aceasta e în vârf de delușor, încunjurată de câțiva arbori. Se spune, că a fost edificată pe locul acela, fiindcă mergând două fete la biserica din Bârsața, în locul acela li-s'au aprins luminele din mână. Nu să știe când.

Biserica constă din 3 părți: 1., Biserica mică, veche, cu un adaus în stânga, până la altar. 2. Tinda femeilor, care e de tot închisă și are numai o mică deschizătură, prin care abia pot privi în naia bisericii. 3. Formând un unghiu drept cu celelalte părți, e deschisă fără pereți.

Vizitație canonică.

Intr'aceste se face și vizitația canonică, fiind preot Victor Koman, iar membrii ai curatoratului: Ioan Tămaș, Gh. Pop, V. Borodi, I. Cupcea, învățător, P. Opriș, cantor, I. Pop, Mihai Berciu, P. Chingriș, D. Bufta, I. Berciu, V. Borca și Șt. Berciu.

Se constată, că protocolul esibitor este din 1905, protocolul sen. școl. și ale expedițiilor postale din 1895. Protocolul despre predici și cateheză nu este. Matriculele botezaților, cununăților și morților din 1792 până azi. Circularele episcopicești din 1867. Ziarul bisericii din 1882. Cifrele despre averea bisericii sunt cam încurcate. Porțiunea canonică 34 jugh. 760 st. □. Contribuția o plătește biserica. Biserici sunt două, ambele de lemn. La ambele sunt 28 rânduri veșminte. Se află apoi în biserica din suseni: 1. Liturghier. Sibiu 1798. 2. Molitevnice. Sibiu 1844. 3. Antologhion. Râmnic 1737. 4. Pentecostariu. Râmnic 1743. 5. Triod II. ed. Râmnic 1761. 6. Psaltire. Iași 1743. La sfârșit e însemnat, că biserica s'a zidit la 1784. S'a acoperit a doua-oară 1822, a 3-oară 1862, a 4-oară 1912. 7. Octoich. Râmnic 1742. 8. Ceaslov. Iași 1750. 9. Ceaslov. Blaj 1786. 10. Catavasier. Blaj 1773. 11. Eohologion. Blaj 1757. 12. Apostol. Râmnic 1747. 13. Două evanghelii rusești manuscrise. 14. Liturghier rusesc 1647.

Biserica din joseni, sau Căieni: 1. Apostol. Blaj 1767. 2. Evanghelie. Blaj 1776. 3. Evanghelie slavonă, manuscrisă. 4. Liturghier. București 2746. 5. Octoich 1746. 6. Pentecostariu. Râmnic 1767. 7. Psaltire. Iași 1743. 8. Triod. Iași 1747.

Casa parohială e de piatră, cinci încăperi, 2 grajduri, coteț, coleșnă. Școala de lemn acum se zidește, cum și casa învățătorului. Edificiile sunt asigurate la «Transylvania». Grădina de pomărit e comunală. Crucile în hotar 8, le susțin credincioșii.

Preotul are lectical 2 cor. dela fiecare colon. Ștolă pentru botez 1 cor., cununia 10 cor., prohod mic 2 cor., mare 6—26 cor., feștanie mică 2 cor., mare 4 cor., maslu 4 cor., misă privată 1 cor. 60 fil., deslegare 4 cor.

Cantorul la fiecare colon. 50 fil., pentru cununie 1 cor., prohod mare 2—5 cor., mic 1 cor., maslu 80 fil., misă 40 fil., feștanie 40 fil.

Sigilul are inscripția: »Kálinalvi gör. kath. egyház pecsétje«. Preot era la vizitația canonică Victor Koman care însă în urma cererii credincioșilor a fost transpus la parohia Breb. Acuma au primit de preot pe inimosul și înflăcăratul naționalist, fostul capelan în Jeud Ioan Birlea. Sub conducerea lui e speranță că Călineștii vor lua o altă înfătoșare în toate punctele de vedere. Ar fi și pagubă, ca un sat mare, 1778 locuitori, oameni dela natură deștepți, isteți să rămână tot în starea de mai 'nainte încât numai 63 să știe ceti și scrie. E un poport frumos. Femeile, fetele au cămeșile curate, albe, închisă până la cât; strânsă la piept, încât să reliefaș grațiile pieptului. În jos sunt mestecate: fetele cu rochiu, nevestele cu cătrintă. Bărbații în cea mai mare parte cu gube frumoase de lână, cu păr lung. Ceva deosebit s'a observat că unii bărbați au cămeși de giolgiu. Spun că li-e mai ușor peste vară.

Sunt nobili cu toți și sunt făloși de nobilitatea lor. Spun, că nu se întâmplă ca un boier să iee fata unui fost iobag și întors, ori cât de bogată ar fi. Nobilitatea de Călinești ș-au dovedit-o la 1752, familiile: Nemeș (1459) Jurca (1569) Șerban (1470) Mihalca (1651); la anii 1763—1768 familiile Berciu (1623) Pașca (1609) și Pap (1612)¹⁾. Dintre aceste familii au și azi reprezentanți, afară de familia Pașca. Mai răspândită e familia Berciu și Nemeș. Sunt apoi afară de aceste nume ca: Fonta, Roșca, Buta, Vlad, Birlea, Oanța, Borodi, Buftea, Berindea, Mihnea, Tămaș, Ilea, Icanovici, Morariu, Belin, Godja, Ciocan, Duma, Hotea, Borca, Codrea, Cupcea, Bud, Vancea, Șandor, Opriș, Vraja, Rednic, Todea, Andreica, Manoilă, Ardeleanu, Stețiu, Chindriș, Dancuș, Luca, Rad, Bedeoan, Roman, Fejöv, Bilț, Popovici.

Numărul total al credincioșilor e după conscrierea preotului din 26 Martie 1913, 1698 în 356 de fumuri. După conscrierea oficioasă din 1910 erau 1778 locuitori, dintre cari 1638 gr.-cat. și tot atâți Români, 134 Izraeliți, dintre cari 133 se mărturisesc Nemeți; 5 rom. cat. 1 ref. cari laolaltă cu 1 Izraelit dau numărul de 7 Maghiarilor. A scrie și ceti știau 63 iar ungurește 65. Locuiau în 392 case, mai toate de lemn. Hotarul comunei e de 5298 iug. cat. Se spune, că aceste ar fi toate ale Românilor, după ce Ovreei aicea nu se pot fericii de-oparte pentru-că e aproape Ocna-Șugatag, da unde își procură Călineștenii cele trebuincioasă, de altă parte le aprind casele și-i fură. Altcum Călineștenii sunt vestiți alătura cu cei din Săpânța, un sat din jos de Sighet, că le place ce este a altuia și sunt foarte isteți și îndrăsneți în a șile apropia.

Isprăvind în Călinești la 4^{1/2} am plecat la:

Sirbi—Szerfalva.

Oameni mulți pe drum aclamează. Poporul e extasiat da bucurie. Sirbi e numai la 2 klm. dela Călinești. Ne-au întimpinat călăreți din Sirbi și Budești în frunte cu V. Cupcea învățător N. Schröter v. notar și feciorul notarului ungur îmbrăcați românește în costumul maramurașan. Până la biserică sunt două porți triumfale fără incripții, fără steaguri în colorile patriei. Bineventează curtorul primar românește. Biserica e și aici pe deal Predică Rs. Domide, cu textul »Precum m'a trimis pe mine Tatăl și Eu vă trimit pre voi«.

Sub tot decursul predicii a ploat. Pe Preasfinția Ńam învălit cu totul pentru al apăra în contra ploaei. Poporul e mai puțin viguros, ca cel din Călinești, mai muncit și poate mai istovit de viții.

După oficiosul religios venind în mijlocul satului, vezi față cu sinagoga o poartă triumfală făcută de Ovrei. Deasupra în mijloc și cornuri cu 3 »mogen-Doved« cu o icoană care închipuia candelabru, leii etc. din templul lui Solomon. Au fost și steaguri de năfrămi. Pretorele Balázs István îmi spune, că le-a zis să nu facă poartă, dar i-au replicat: »Așa D-le jurat, că de noi ai lipsă numai la »választás«, iar acum nu«.

Vizitație canonică.

După vizitarea bisericilor se face vizitație canonică fiind preot Emil R. Fucec, curator: Șt. Tămaș, Mihaiu Faur, George Birtoc, I. Risco. Se constată, că protocolul esibitor e din 1890 —azi Protocolul ședințelor sen. școl. din 1912, cel postal 1908. Protocol despre predici și cateheză nu este. Matriculele botezătorilor, cununaților, morților din 1796—azi. Circularele episcopoești

¹⁾ Dr. Ioan Mihályi l. c. pg. 526.

din 1890. Ziarul bisericii din 1911. Averele în bani 213 cor. 17 fil. Obligațiuni 284 cor. Porțiunea canonică 27 jugh. 826 st. □. Contribuția o plătește preotul.

Biserica din sus, care se crede, că s'a zidit la 1532, e de lemn; de 12 m. lungime și 7 lățime. Cea din jos zidită la 1660, închinată, ca și cealaltă sf. Paraschiva e de 12 m. lungime și 6 lățime. În biserică din Joseni se află: 1. Antologhion. Râmnic 1737, cu inscripție ungurească. 2. Liturghier, București 1746. În biserică din suseni: 1. Evanghelie slavonă manuscrisă. 2. Liturghicon. Sibiiu 1835. 3. Liturghii. București 1741. 4. Pentecos-tariu. Râmnic 1743. 5. Psaltire rusească 1741. 6. Strastnic. Blaj 1773. 7. Triodion. Râmnic 1731. 8. Triodion rusec, Lemberg 1688.¹⁾

Casa parohială e de lemn cu 5 încăperi, 2 grajduri, cu 2 cotețe, colășnă. Școala de lemn, necorespunzătoare legii, neîn-zestrată cu cele trebuincioasă. Locuința învățătorului de lemn cu 3 încăperi. Nu sunt asigurate. Grădina de pomărit nu este, nefiind învățător, cum spune preotul. Ingrăditura în jurul bise-ricii e de nuele, la curtea parohială de piatră. Școala nu-e îngădită. Cruci în hotar 4, îngrijite de credincioși.

Preotul are o mierță de cucuruz, 1 de ovăs și o zi de lucru. Numărul fumurilor 204. Pentru botez 2 cor., cununie 12 cor., prohod mare 16—50 cor., mic 2—8 cor., feștanie 2—4 cor., misă 1 cor., maslu 2—4 cor., deslegare 2—4 cor. Cantorul lectical 80 fil., cununie 2 cor., prohod mare 3 cor. 20 fil.—10 cor., mic 40 fil.—1 cor. 60 fil., feștanie 40—80 fil., misă 20 fil., maslu 40—80 fil., deslegare 40—80 fil.

Sigilul are inscripție ungurească.

Când s'a cetit protocolul vizitației unul dintre se-natori a început a acuza pe preot că trage prea mult pentru funcțiile bisericești. Prezintă și o rugare a cre-dincioșilor în acest senz. Plânsorile — bag seamă în urma amărăciunii prea mari și a zădărnicii plângerilor de până acum — și-le spun într'un ton prea aspru, pu-țin cuvincios înaintea Arhireului. Cu pertractările cu ei am întârziat până în noapte.

Comuna Sirbi și altcum își face o slabă impresie în toate punctele de vedere, ca o dovadă poate și a lipsei conducerii. Altcum nici parohia nu e dintre celea mai mari. Abia are după conscrierea preotului în 3 Iu-nia 1913, 916 credincioși, în 104 fumuri. După conscrie-rea oficioasă din 1910 au fost 1035 locuitori dintre cari 915 gr.-cat. și 995 Români. În un sat așa mic, dar 29 gr.cat., s'au declarat de Maghiari, iar 1 de Ruthean. Au fost apoi 117 Izraeliți și 3 rom. cat. Știau scrie 57, iar ungurește 95. Se pare, că limba maghiară ș'o însu-șesc în Ocna-Șugatag, la serviț, sau alt lucru.

În cât privește numele Românilor aceste sunt des-tul de înpestritate, așa: Duma, Zsurzs, Ilieș, Sima, To-doran, Balea, Moiş, Bud, Borode, Bălin, Pop, Haiducean, Marinca, Opriș, Demian, Germanu, Ardeleanu, Fauru, Cândrișiu, Ilea, Șandoru, Borodi, Gyalog, Ilcosu, Șteer, Ciceu, Iosifu, Iamoșiu, Toporan, Dunca, Babuțiu, Belimi, Filipu, Birlea, Orosiu, Jurca, Forcoșiu, Corociu, Berindea, Bedeanu, Rednic, Ciple, Mihalca, Fuioru, Tivadoru, Toma, Boltea, Godja, Rișco, Kovács, Petcașiu, Rakoczy, Fucec.

Preotul Fucec a dat fetelor sale nume de: Málvina și Jolánka. Altcum și doamna e Hermina Gyenge și preotul Rákoczy Fucec.

(Va urma)

Dr. V. Moldovan.

¹⁾ Birlea l. c. pg. 180.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Orosz vagy román kéz? Sub acest titlu dl Ludovic Lakos, arhivar în Oradea-mare, a scos de sub tipar un studiu de 54 p., asupra atentatului comis în Dobrițin. În douăsprezece capitole rezumă întreg atentatul criticându-l din punct de vedere istorico-psihologic. Acest studiu ne interesează și pe noi mai de aproape, într'u cât după comiterea atentatului, aproape întreagă presa maghiară învinovăția mai mult pe români, că ei ar fi fost făptuitorii atentatului dela Dobrițin.

Dl Lakos arată dela început că autorul atentatului este a se căuta în Rusia. Și motivul atentatului e curat religios. Acesta o documentează dânsul cu multe date istorice, dintre cari unele dovedesc, că pe lângă scopul religios pentru care s'a comis acest atentat sunt de a se căuta și alte motive politice. Aduce apoi mai multe date referitoare la singuraticile atentate săvârșite în diferitele state europene. Cele mai multe s'au săvârșit în Rusia și în consecință autorul celui dela Dobrițin. Încă trebuie căutat acolo.

Încât privește pe români, arată că armele cu cari s'au luptat românii, a fost: singur precă și cuvântul, deși au avut motiv să se folosească în decursul vremilor și de arme necinstite, socotind numai procesul Memorandului și alte asemenea acestuia, apoi asupririle ce le-au îndurat în Ungaria. Ca încheiere atrage atenția românismului să nu se prea împretinească cu Rusia, ca nu cumva cununa de mirt pe care prințesa Olga o va duce în România să fie pentru noi — în viitor o relicvie tristă și dureroasă. Cartea se poate procura la tipografia „Béres és Hed” din Oradea-mare și coastă 2 cor.

Legea nouă despre alegerea deputaților. Indrumări pentru poporul român, prețul 50 fil.

Noua lege pentru alegerea deputaților. Invățături și îndemnuri pentru sătenii noștri. Prețul 20 fil.

PARACLISUL, carte de rugăciuni și cântări bisericești întocmită pentru tinerime: Blaj 1913. Tipografia Seminarului teologic gr. cat. — Cu plăcere atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra acestei cărți, care este întocmită, ce e drept, pentru tinerime, dară poate fi întrebuințată cu mare folos și de adulți, mai ales de membrii reuniunilor „mariane”. Chiar și preoții vor afla în aceasta carte mare ajutor în pregătirea tinerimii la primirea sântelor taine. Ea, pe lângă o introducere frumoasă și instructivă despre rugăciune, conține: Rugăciuni de dimineața și de seara, întreagă Rânduiala Canonului de mângăere cel mic Paraclisul) către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Apoi urmează învățături amănunțite și limpezi despre s. Mărturisire (mărturisirea generală) și s. Cuminecătură și rugăciuni corespunzătoare la primirea cu vrednicie a tainelor acestora. Rugăciunile diverse au în vedere deosebitele noastre

lipse sufletești și trupești. Dintre cântări se cuprind în „Paraclis” toate cântările dela s. Liturghie, tropărele sărbătorilor mai mari și ale versurilor și încheie cu „Doxologia cea mare”.

Aceasta cântică cu un cuprins bine ales și atât de bogat costează numai 30 fil. Recomandăm cu toată căldura răspândirea ei. Se poate procura dela *Librăria Seminarială din Blaj*.

Biblioteca „Unirii”.

1. *Ben Hur*, sau zilele lui Mesia de Levis Valace, 2 vol. 2:90
2. M. Eminescu, *Studiu critic* — 90
3. *Câteva momente din începutul bisericii române*, de C. Auner — 20
4. *Nume de familie la românii din Ungaria*, de Alesiu Viciu — 12
5. *Din viața lui I. Micul*, de M. Străjan — 16
6. *Albertina*, povestire de Dr. V. Bojor — 30
7. *Cestiuni din dreptul bis. unite p. I. II.* 3:40
8. *Cele două fețe ale lumii*, de Nicu — 30
9. *Ziua deșteptării*, de Aurel Fodor — 16

Biblioteca din Blaj.

1. Vestitorii credinței vol. I. — 24
2. Impresii — 24
3. Sfânta Casă din Loreto — 24
4. Floricele din raiu — 24
5. Calea spre fericire — 30

Sigile conform cercularului consistorial 1408/1914.

1. Sigil pentru școala primară . . . 3:20
 1. „ ” „ de repetiție . . . 3:20
 1. Perină pentru sigile . . . 1:—
 1. Sticlă negreală . . . — 28
 1. Șipet (cutia pentru sigile) . . . 3:20
- (Când se comandă șipetul numai e nevoie de perină).

Librăria seminarială, Blaj.

Admirabilul tablou

Din suferințele noastre,

Repreziintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/68 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul freat 2:20 cor.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la *Librăria sem. teol. gr.-cat din Blaj*. — Prețul tabloului cor. 1:50 fil.

Se află de vânzare.

Portretul Escelenției Sale **Dr. V. Mihályi** arhiep. și metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, — în mărime 32/48 cm. costă fco. — 1.10 cor.

Esecuție foarte frumoasă.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială*.

Istoria bisericească pentru școlile elementare greco-catolice de Stef. Roșian. Prețul 50 fil. + 5 fil. porto.

Dr. IZIDOR MARCU:
Teologia pastorală volum I.
Didactică pastorală f. 8° 408
pag. 4 . . . **II. Liturgica**
f. 8° 586 pag. 5:40 cor. Sunt
indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela *Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj* cu prețul 9:50 cor.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarială din Blaj*

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4:30 cor. fco. Mărimea icoanelor $4\frac{5}{10}$ cm.

Posta Administrațiunii.

Am primit și chităm abonamentul dela: *Dâmuc* pe 1913. — *Mineșul-de-câmpie* pe 1912 sem. 1-iu. — *Totești* pe 1/9 1912—1/9 1913. — *Léta-mare* pe 1914 pătrarul prim. — *Casina, Beiuș* pe Aug.—Oct. 1913. *Ibașfalău* pe Oct.—Dec. 1913. Rugăm a se regula și pe anii 1895—1911. — *Racovița-Olt* pe 1914 sem 1-iu. — *Stenea* pe Aprilie—Iunie 1914. — *A. M. Bicsad* pe 1914. — *Șimșna* pe 1/7 1908—1/9 1911. — *Cugir* pe 1914 sem 1-iu. — *G. P. Kápolnok-Mănăstur* pe pătrarul al doilea din 1914. — *Iapa* pe 1914. — *Szamoskrassó* pe 1912 și 1913. Drept quită servește recepisa postală, cu provocare la quitarea prezentă. Cele 6 cor. solvite în 15/7 1911 nu acoper chiar de ajuns semestrul al 2-lea din anul acela. — *Petrângeni* pe 1913 sem. 2-lea și 1914 sem. 1-iu. — *Hagymád/valva* pe 1913 sem. 2-lea și din 1914 până în 1/5. — *Drâmbar* pe 1914 sem. 1-iu. — *Berettyódeda* pe 1913 sem. 2-lea și 1914 sem. 1-iu. Dela fu din Orade în 5/4 1913 n'am primit nimic. Dar, prin plătirile din 6/12 1912, 20/2 1913 și cea de acum (2/5 1914) chităm tot până la 30 Iunie a. c. — *Cheța* pe 1/7 1910 — 1/7 1911. — *I. P. Temesforgács* (pentru P. P. Nevrincea) quităm jumătate din restanță de pe anii 1902 — 4/4 1914. — *Scorei* pe 1/1 — 1/10 1899. — *Cătina* pe 1/7 1913 — 1/7 1914. — *Ciumbrud* pe 1/8 — 31/12 1914. — *Drág* pe 1914 sem. 1-iu. — *P. Hollód* pe 1913 sem. 2-lea. — *Gherța-mare* pe 1914. — *Velcheriu* pe 1914. — *Hususeu* pe 1914.

Proprietar, editor: **Emil Tatar.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruița.**